

Sprawozdania

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Rodzina a prawa dziecka i ich ochrona w 30-lecie przyjęcia Konwencji o Prawach Dziecka” (Warszawa, 26 września 2019)

W 2019 roku przypada trzydziesta rocznica przyjęcia przez Polskę Konwencji Praw Dziecka. Z tej okazji 26 września 2019 roku w Auli Auditorium Maximum im. Roberta Schumana Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (dalej: UKSW) odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa, pt. „Rodzina a prawa dziecka i ich ochrona w 30-lecie przyjęcia Konwencji Praw Dziecka”, która zgromadziła ponad 300 słuchaczy. Wzięło w niej udział 21 prelegentów z 16 ośrodków akademickich, w tym sześciu z zagranicy: USA, Węgier, Belgii, Bośni i Hercegowiny oraz Słowacji. Jej inicjatorami, a zarazem organizatorami były: Wydział Studiów nad Rodziną UKSW w Warszawie oraz Instytut na Rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris. Wydarzenie objęte zostało patronatem rektora UKSW, rzecznika praw dziecka, ministra rodziny, pracy i polityki socjalnej, ministra edukacji narodowej, Ministerstw: Spraw Zagranicznych, Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, bp. Wiesława Lechowicza.

Niewątpliwie rodzina stanowi nie tylko podstawową wartość życia społecznego i optymalne środowisko rozwoju człowieka, ale też niezastąpione środowisko rozwoju dzieci. Stąd żadne przedsięwzięcie naukowe i społeczne nie powinno być oderwane od tej grupy społecznej, a winno nawet wspierać dobro rodziny, warunkującej integralny model życia w społeczeństwie.

Konferencję poprzedziła Msza św. i homilia wygłoszona przez dziekana Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW ks. prof. dr. hab. Mieczysława Ozorowskiego. W imieniu podmiotów organizacyjnych przybyłych prelegentów i adresatów przywitani: dr hab. Błażej Kmiecik oraz ks. dr hab. Józef Młyński, którzy do wygłoszenia słowa wprowadzającego zaprosili: dyrektor biura Praw Dziecka Annę Malinowską, która odczytała list rzecznika praw dziecka skierowany do uczestników konferencji; ks. prof. dr. hab. Mieczysława Ozorowskiego – dziekana WSR UKSW oraz mec. Jerzego Kwaśniewskiego prezesa Zarządu Ordo Iuris. Pani dyrektor Malinowska podkreślała, że rzecznik praw dziecka zgodnie z Konstytucją RP wezwany jest do obrony praw dziecka, szczególnie w rodzinie, która stanowi naturalne środowisko rozwoju dziecka, zaś zgodnie z Konwencją rodzice ponoszą główną odpowiedzialność za wychowanie dzieci, a państwa, które się zobowiązały do podpisania Konwencji, mają za zadanie wsparcie rodziców w kontekście cywilizacyjnym, kulturowym, społecznym

i narodowym. Dziekan Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW, ks. prof. dr hab. Mieczysław Ozorowski, przypomniał na wstępie, że rodzina z perspektywy teologicznej to dar Boży i zarazem największy skarb dla ludzkości. W ujęciu *Familiaris consortio* i nauki Jana Pawła II rodzina opiera się na małżeństwie dwojga ludzi: kobiety i mężczyzny, a ochrona tej wspólnoty niesie szansę rozwoju ludzkości i jej przyszłości. Mecenas Jerzy Kwaśniewski nakreślił historię tworzenia Konwencji o Prawach Dziecka, która to przez 10 lat powstawała na drodze dyskusji i poprawek pierwszego projektu. Mierzono się wówczas pytaniem, czy potrzebne są prawa dziecka, które wynikają z praw rodziny? Jednak aktualnie prawa zawarte w Konwencji przywoływane są jako argumenty do odejścia od biologicznej definicji rodzicielstwa i rodziny, celem wsparcia instytucjonalizacji układów jednopłciowych wraz z prawem do adopcji dzieci przez owe pary czy też do poszerzenia prawa wykonywania aborcji. Zatem dokument, który powinien być bezstronny ideologicznie, znalazł się na rozdrożu między zgodnością z pierwotnymi założeniami a redefinicją podstawowych pojęć.

Sesja plenarna pt. Konwencja Praw Dziecka była moderowana przez ks. dr hab. Józefa Młyńskiego, który zaprosił prelegentów do stołu prezydialnego. W sesji tej wystąpiło czterech mówców: prof. dr hab. Tadeusz Smoczyński z Instytutu Nauk Prawnych PAN, prof. dr hab. Marek Andrzejewski z Instytutu Nauk Prawnych PAN i Uniwersytetu Szczecińskiego, dr Grégor Puppnick oraz dr Sławomir Kowalski, wicedyrektor Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą z Ministerstwa Spraw Zagranicznych i były konsul RP w Norwegii. Profesor Tadeusz Smoczyński w przesłanym wykładzie pt. *List współtwórcy Konwencji o Prawach Dziecka* zauważył, że niektórzy wprost lekceważą przepisy tego dokumentu. Pierwsze jego projekty postrzegano jako sprawę prostą, przynoszącą duże korzyści propagandowe z powodu uniwersalności tematu, jednak w miarę rozwoju prac zaczęły napływać wnioski o ich odrzucenie. Pomimo przeszkód, w 1989 roku przyjęto Konwencję o Prawach Dziecka, regulując tym samym jurydyczne aspekty tożsamości cywilnoprawnej, podmiotowości i stopniowej autonomii dziecka oraz jego miejsca w rodzinie. Profesor Marek Andrzejewski w prelekcji *O zapośredniczeniu praw dziecka w rodzinie* podkreślił, że prawa dziecka istniały już przed nadaniem ich przez państwo czy instytucję, ponieważ są one naturalnym elementem człowieczeństwa. Konwencja, podobnie jak inne akta prawne, miała na celu skatalogować owe prawa, by ułatwić ich egzekwowanie. Użyte sformułowania prowadzą do rozumienia „dziecko ma prawo”, co zmienia optykę i ukazuje podmiotowe traktowanie małoletniego. Dziecko podlega nie tylko własnym prawom, ale również władzy rodzicielskiej, która powinna być sprawowana w interesie dziecka i zgodnie z jego dobrem. Wszelkie formy nadużycia władzy rodzicielskiej powinny być kontrolowane przez państwo i rozstrzygane na rzecz dobra dziecka. Doktor Grégor Puppnick w referacie *Najlepszy interes dziecka w międzynarodowych instytucjach i konwencjach* przedstawił przykłady nadużyć praw dziecka dla realizacji interesów osób dorosłych. Prze definiowanie podstawowych pojęć i naciąganie ich znaczenia dla poparcia własnej racji w skrajnych przypadkach kończy się nadużyciem ze strony sądu czy państwa i skutkuje zaburzeniem tożsamości dziecka. Kluczowy zatem jest „najlepszy interes dziecka”, jednak i tu pojawiają się rozbieżności. Z kolei dr Sławomir Kowalski w prelekcji *Pra-*

wo dziecka migrującego do zachowania tożsamości odwołał się do psychologii rozwoju dziecka i podkreślił, że separowanie dzieci od rodziców jest działaniem ostatecznym w sytuacjach wyjątkowych. Szczególnie ważne jest zachowanie ciągłości środowiska wychowawczego w pieczy zastępczej, a dobro dziecka powinno być nadrzędne wobec innych aspektów.

Po przerwie kawowej rozpoczęła się kolejna sesja dotycząca recepcji Konwencji Praw Dziecka w Polsce, której przewodniczył dr Tymoteusz Zych – wiceprezes Zarządu i dyrektor Centrum Analiz Prawnych w Instytucie na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris. Wśród prelegentów wystąpili: prof. Ligia De Jesús Castaldi, Ave Maria School of Law in Florida; dr Dragan Dakić, University of Business Engineering and Management Banja Luka; prof. dr hab. Piotr Mostowik, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości oraz dr Agnieszka Wedeł-Domaradzka, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego. Profesor Ligia De Jesús Castaldi podjęła temat *Prawa prenatalne w Konwencji o Prawach Dziecka*, zaś dr Dragan Dakić przedstawił tematykę dotyczącą nowych technologii i koncepcji dobra dziecka z perspektywy prawa międzynarodowego. Inne ujęcie praw dziecka analizował prof. dr hab. Piotr Mostowik, który w wykładzie *Skutki transakcji tzw. macierzyństwa zastępczego (surrogate motherhood)* odwołał się do tzw. surogacji. Początkowo rozwiązanie to miało pomóc niepłodnym parom, jednak aktualnie wykorzystywane jest przez pojedyncze osoby i pary osób homoseksualnych (tzw. pseudosurogacja). Zjawisko surogacji rozwija się w kierunku zorganizowanego przemysłu jako kontraktowy transfer stanu cywilnego z wykorzystaniem pośredników oraz kobiety, która nosi i rodzi dziecko. Zatajenie pochodzenia dziecka, zgodne z prawem o anonimowości transakcji, sprzeciwia się prawu dziecka do znajomości rodziców biologicznych. Takie podejście generuje redefinicję rodzicielstwa jako pojedyncze rodzicielstwo czy rodzicielstwo osób tej samej płci z brakiem możliwości ustalenia drugiego z rodziców, co uświadamia dziecku, że nie pochodzi od nich. Natomiast dr Agnieszka Wedeł-Domaradzka w prelekcji *Najlepszy interes dziecka – jako zasada interpretacyjna Konwencji o Prawach Dziecka i jej znaczenie dla dziecka i rodziny* nakreśliła międzynarodowe podejście do owego terminu, jego sposób kształtowania się na przestrzeni lat oraz finalne zasady interpretacji potrzebne do rozumienia Konwencji, takie jak np.: prawo do życia, niedyskryminacja, prawo do bycia wysłuchanym. Europejski Trybunał Praw Człowieka podczas przyznawania opieki rodzicom szczegółowo rozpatruje sprawę i bierze pod uwagę, jak dziecko postrzega relację z rodzicami.

Jednym z najistotniejszych elementów konferencji był panel dyskusyjny pt. *Recepcja Konwencji o Prawach Dziecka w Polsce – pytania i wyzwania*, który moderował dr hab. Błażej Kmiecik. Wśród zaproszonych panelistów i zarazem profesjonalistów zajmujących się tym zagadnieniem byli: prof. dr hab. Marek Budajczak, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, pedagog społeczny; ks. prof. dr hab. Władysław Majkowski, Akademia Polonijna, socjolog rodziny; ks. prof. dr hab. Adam Skreczko, UKSW, pedagog; Priscille Kulczyk, European Centre For Law and Justice, prawnik; dr Justyna Melonowska, Akademia Pedagogiki Specjalnej, filozof, psycholog; dr Marcin Stębel, Uniwersytet Warszawski, prawnik. W tej czę-

ści konferencji uczestnicy mogli skierować pytania bezpośrednio do poszczególnych panelistów i usłyszeć konstruktywną i kompetentną odpowiedź. Zdaniem adresatów konferencji, tego rodzaju debata publiczna cieszyła się dużym zainteresowaniem, angażowała uczestników i wyróżniała się wysoką jakością odpowiedzi dyskutantów.

Ostatnim elementem konferencji była sesja panelowa poświęcona Samorządowej Karcie Praw Rodziny oraz innym instrumentom ochrony praw dziecka i rodziny. Sesję tę moderował mec. Paweł Kwaśniak. Wśród zaproszonych prelegentów byli: prof. KUL dr hab. Przemysław Czarnek, Katolicki Uniwersytet Lubelski, wojewoda lubelski; dr Tymoteusz Zych, UKSW, Ordo Iuris; ks. dr hab. Józef Młyński, Wydział Nauk o Rodzinie UKSW; ks. prof. dr hab. Ladislav Csontos, Trnavska Univerzita w Trnave; Enikő Ujvári, Három Királyfi z Węgier, Három Királylány Mozgalom oraz ks. prof. dr hab. Mieczysław Ozorowski, UKSW. Profesor dr hab. Przemysław Czarnek w wykładzie *Samorządowa Karta Praw Rodziny – spojrzenie wojewody* zachęcał do odważnego proklamowania wartości chrześcijańskich, misji zbawienia kolejnych pokoleń i troski o życie zarówno doczesne, jak i wieczne każdego dziecka. Przypominał, że definicja małżeństwa, jeszcze z prawa rzymskiego, oznacza związek kobiety i mężczyzny. Niestety na przestrzeni ostatnich 23 lat obserwujemy przekształcanie pojęć wbrew naturalnemu porządkowi, co prowadzi do zmiany świadomości młodych pokoleń na temat rodziny, społeczeństwa i szeroko rozumianej wspólnoty, również chrześcijańskiej. Doktor Tymoteusz Zych w prelekcji *Dlaczego potrzebujemy Samorządowej Karty Praw Rodziny?* podkreślał wagę wsparcia ze strony państwa i samorządu dla rodziny. Prawa dziecka nie powinny być stawiane w opozycji do praw rodziców, ale ściśle połączone jako prawo rodziny, wspólnoty. Na poziomie lokalnym projekt samorządowej Karty Praw Rodzin wprowadza konkretne rozwiązania w zakresie: ochrony życia rodzinnego, prawa do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami, wspomagania rodziców ze strony szkoły w procesie wychowawczym, prawa dziecka do ochrony przed demoralizacją, programów profilaktycznych uzależnień. W nurt polityki rodzinnej wpisał się referat ks. dr hab. Józefa Młyńskiego pt. *Podmiotowość rodziny w samorządzie terytorialnym*, w którym wyróżnione zostały trzy aspekty podmiotowości: w społeczności lokalnej, rodziców i dzieci oraz osób starszych. Prelegent zauważył, że rzeczywista integracja człowieka ze środowiskiem społeczno-gospodarczym prowadzi do poczucia odpowiedzialności za nie. Dlatego też rodzina jest fundamentem funkcjonowania struktury danej społeczności lokalnej, a jej wartość stanowi centrum jej egzystencji na trzech płaszczyznach: biologicznej, psychospołecznej i duchowej. Ta harmonijna symbioza oddziaływania rodziny i jednostki uwydatnia walory osoby ludzkiej, jej wolności, godności i wzmacnia personalistyczne ujęcie człowieka. W takiej perspektywie podmiotowość rodziców i dzieci nabiera holistycznego charakteru. Rodzice mają prawo do wychowania, a dzieci mają prawo być wychowane. Dlatego rodzice odpowiedzialni za proces wychowania potrzebują wsparcia środowiska lokalnego, z którym współtworzą naturalną przestrzeń kształtowania wartości dziecka. Samorząd, chroniąc rodzinę, ma za zadanie chronić dwie jej funkcje względem dziecka. W strukturę podmiotowości rodziny wpisane są też osoby starsze, szczególnie, gdy obserwuje się demograficzne starzenie się społeczeństwa.

czeństwa, co z kolei prowadzi do wzrostu rangi seniorów w przestrzeni polityki samorządu terytorialnego. Książd prof. dr hab. Ladislav Csontos w referacie *Czy rodzice poświęcają wystarczająco dużo czasu swoim dzieciom?* odwołał się do wartości dziecka w rodzinie w ramach realizowanego projektu Pro-Family. Podkreślił rolę czasu, który powinien być oferowany dzieciom we współczesnym społeczeństwie cechującym się poszukiwaniem sposobów poprawienia kondycji ekonomicznej rodziny. Niewątpliwie w perspektywie słowackiej trudności ekonomiczne warunkują ilość czasu poświęcanego przez rodziców dla dzieci. Z pewnością taki styl wychowawczo-edukacyjny nie służy umacnianiu relacji rodzicielskich. Dzieci wiele czasu spędzają w Internecie, przy telewizji. Zdaniem prelegenta, wystarczy, aby rodzice poświęcali dzieciom sześć godzin w tygodniu. Jako ostatni głos zabrał ks. prof. dr hab. Mieczysław Ozorowski, który w referacie *Dziecko w rodzinie. Rodzina pierwszą szkołą człowieczeństwa* przedstawił teologiczne ujęcie dziecka w rodzinie. To właśnie pojawienie się dziecka tworzy rodzinę z małżeństwa kobiety i mężczyzny. Wspólnota rodziny służy społeczeństwu poprzez wychowywanie kolejnych pokoleń. Jest pierwszą szkołą wiary, prawdy o człowieku, szkołą szacunku i budowania poczucia wartości. Jest to też miejsce nauki empatii, obrony słabszych i poszanowania istoty ludzkiej oraz daru życia.

Bogata panorama podejmowanych treści ostatniej sesji oraz poprzednich prelekcji przyczyniła się do ożywionej, chociaż krótkiej dyskusji. Konferencję zakończono podsumowaniem dokonany przez dr. hab. Błażeja Kmiecika. Zdaniem organizatorów, międzynarodowa konferencja naukowa pozwoliła ukazać panoramę przemyśleń dotyczących rodziny, praw dziecka i ich ochrony w Europie i Polsce. Rodzina bowiem stanowi aksjologiczną szkołę życia i przyczynia się do budowania społeczeństwa, narodu i państwa. Natomiast pomocy dziecku można udzielić szczególnie poprzez pomoc rodzinie, zaś ingerencja państwa w sytuację wewnętrzną rodziny wymaga porzucenia własnych interesów na rzecz dobra dziecka i całego społeczeństwa.

Józef Młyński
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Wydział Studiów nad Rodziną

Sprawozdanie z Sympozjum Stowarzyszenia Homiletów Polskich

W dniach od 7 do 9 października 2019 roku w Kodniu odbyło się doroczne sympozjum połączone z walnym zgromadzeniem Stowarzyszenia Homiletów Polskich. Spotkanie rozpoczęło się w niedzielę 7 października wizytą w Karmelu w Kodniu oraz w bazylice z łaskami słynącym obrazem Matki Bożej Kodeńskiej. Kolejne dni sympozjum rozpoczynały się Mszą Świętą w bazylice o godzinie 7.00.

W poniedziałek 8 października przewodniczący Stowarzyszenia Homiletów Polskich ks. prof. dr hab. Henryk Sławiński powitał uczestników i wprowadził w tematykę obrad. Następnie oddał głos gościowi sympozjum przewodniczącemu Stowarzyszenia Pastoralistów Polskich ks. dr. hab. Tomaszowi Wielebskiemu, który zaproponował zorganizowanie wspólnego Kongresu Pastoralnego z udziałem katechetów, pastoralistów, liturgików oraz homiletów. Obrady miałyby mieć miejsce od 21 do 23 września 2021 roku i dotyczyć tożsamości i funkcjonowania parafii w dzisiejszym świecie.

Wykład wprowadzający w tematykę konferencji pt. *Trwała wartość słowa pisanego w multimedialnym świecie* został przedstawiony przez ks. prof. dr hab. Henryka Sławińskiego. Prelegent podjął refleksję nad rolą pisma w kształtowaniu się ludzkiej cywilizacji, kultury, polityki i religii. Zwrócił uwagę słuchaczy, że wynalazek Sumerów pozwolił im na zarządzanie imperium, rozwój kultury i nauki. W świecie greckim ustrój demokracji i wolności oraz upowszechnienie pisma sprzyjały rozwojowi filozofii. Z nieocenionej wartości pisma w przekazie Dobrej Nowiny korzystali również apostołowie oraz ojcowie Kościoła. Kościół, jak potrafił wykorzystać pismo w przepowiadaniu Ewangelii, tak nie obawia się sięgać po najnowsze środki masowego przekazu.

Po przedstawieniu aspektu historycznego ks. prof. Henryk Sławiński omówił relację oralności i pisma. Następnie zwrócił uwagę, że obecny czas bywa już nazywany „epoką popiśmienną” (zob. J. Dukaj, „Po piśmie”, Kraków 2019). Jedyne matematyka i prawo zachowały dominację pisma. Człowiek współczesny coraz rzadziej czyta i woli obraz lub żywe słowo zamiast pisma. Następnie prelegent zastanawiał się nad rolą pisma dla teologii i przepowiadania. Jezus nie napisał żadnej książki – głosił słowo. Chrześcijaństwo jest religią Słowa Wcielonego – a jednocześnie spisana Księga Biblii jest nieodzowna dla refleksji teologicznej i życia chrześcijańskiego. Mimo upowszechniania się przekazów audiowizualnych nie można całkowicie zrezygnować

z przekazu Dobrej Nowiny na piśmie. Podsumowując, ks. Henryk Sławiński stwierdził, że słowa są ulotne, a tekst trwały.

Następnie zabrał głos ks. dr hab. Adam Kalbarczyk, prof. UAM, który przedstawił temat *Kazanie jako otwarte dzieło sztuki. Homiletyka internetowa*. Wykładowca rozważał, czym właściwie jest medium Internetu. Służy przekazowi informacji, komunikacji i współpracy. W cyfrowym świecie trzeba na nowo zdefiniować homiletykę. Potrzeba nowego podejścia do głoszenia Słowa – jako wezwania do aktywnego odczytania swojego życia w świetle Ewangelii. Sieć może być bardzo dobrym miejscem przepowiadania Bożego słowa. Przykładem takiego podejścia według prelegenta są publikowane na YouTube konferencje, aktywność znanych osób duchownych takich jak np.: o. Adam Szustak OP. Ksiądz Kalbarczyk opierał swoje przemyślenia na poglądach Gerharda Martina, który poszukiwał nowych form kaznodziejstwa w świecie mass mediów.

Ksiądz dr hab. Andrzej Draguła, prof. US, przedstawił temat *SMS z nieba, czyli mini-homilie o maxi-sprawach. Tekstowe formy parakaznodziejskie w mediach społecznościowych*. Prelegent omówił współczesne formy przepowiadania w postaci SMS-ów z fragmentami Pisma Świętego oraz aktywność znanych duchownych w mediach społecznościowych. Short Message Service i Twitter wymagają zwięzłej formy wypowiedzi i stosowania skrótów. Nieco inaczej jest na Facebooku, który pozwala na dłuższe wypowiedzi. Wykładowca przedstawił propozycję definicji postu internetowego. Według niego najlepszym tłumaczeniem tego terminu będzie słowo „komentarz”. W związku z formą przepowiadania w sieci należy zauważyć, że są to formy parakaznodziejskie – gdyż Słowo nie jest wygłaszane podczas liturgii. Nie można mówić o homilii, czy minihomilii, gdyż nie wypełniają zakresu definicji. Wykładowca dokonał analizy wypowiedzi internetowych, analizując zakres definicji homilii. Teksty parakaznodziejskie, zdaniem prelegenta, mogą być punktem wyjścia do dialogu z ludźmi poszukującymi Boga.

Kolejnym prelegentem był ks. dr hab. Maciej Szczepaniak, który przedstawił temat: *Sposoby ewangelizacji radiowej w ujęciu synchronicznym i diachronicznym*. Omawiając temat w ujęciu diachronicznym, przywołał historię kaznodziejstwa radiowego na przykładzie transmisji uroczystości z Kodnia z 1927 roku. Audycja była nadawana „na żywo” i przedstawiała uroczystości sprowadzenia obrazu Matki Bożej Kodeńskiej do odnowionej bazyliki. Następnie wykładowca tłumaczył słuchaczom, że radio to „sianie treści” (ang. *Broadcast*) oraz krótko przedstawił historię wykorzystania radia w przekazie Ewangelii.

Omawiając znaczenia medium radia w ujęciu synchronicznym, ks. Szczepaniak zwrócił uwagę na strategię budowania relacji między redakcją a słuchaczami. Wprowadza się je przez wspólnotę środowiskową radiowców oraz język nadawanych audycji. Następnie przedstawił na przykładzie Radia Maryja medium jako środek przekazu konfesyjnego; na przykładzie rozgłośni diecezjalnych – przekazu ewangelizacyjnego; na przykładzie audycji religijnych w publicznych rozgłośniach – preewangelizacyjnego. Wzbogaceniem audycji jest interaktywność przez zastosowanie Internetu. Radio może stać się znakomitym narzędziem w przepowiadaniu Ewangelii.

W kolejnej sesji pierwszy zabrał głos ks. dr hab. Leszek Szewczyk, prof. UŚ. Przedstawił temat *Głoszenie Dobrej Nowiny w radiu publicznym. Analiza treści programów religijnych w Radiu Katowice*. Omówił pozytywne i negatywne aspekty obecności treści religijnych w mediach. Do pozytywnych zaliczył zasięg, jaki może mieć ewangelizacja dokonywana za pomocą radia. Do negatywnych – narzucanie ram i sposób emisji uwarunkowany atrakcyjnością, a także wprowadzanie popkulturowej wersji religijności, co prowadzi do jej banalizacji. Następnie przedstawił zadania Kościoła wobec mediów. W jego ocenie mają one funkcję preewangelizacji, przedśmionka wiary, przygotowania gruntu do przyjęcia wiary. Mogą również służyć przekazowi wiary. Ksiądz Szewczyk zwrócił uwagę na konieczność formacji dziennikarzy – także duchownych – zajmujących się tematyką religijną. W dalszej części omówił zasady współpracy mediów z Kościołem. Media publiczne zobowiązały się do autoryzowania programów katolickich. Kościół ma prawo do kontroli treści audycji katolickich. To nie Episkopat zabiega o programy, ale ludzie. Dziennikarze katoliccy pełnią funkcję służebną. Ksiądz Szewczyk omówił również problemy, takie jak: zmniejszająca się liczba odbiorców i przesuwanie audycji poza *prime time*. Następnie omówił przykładowe programy katolickiej redakcji Radia Katowice. Kończąc wystąpienie, stwierdził, że radio to „katolicki” wynalazek, którym powinni się zająć tak świeccy, jak i duchowni.

Ksiądz dr Jerzy Swędrowski przedstawił temat: *Dobra Nowina transmitowana z kościoła pw. św. Krzyża w Warszawie*. Na początku zaprezentował rys historyczny transmisji Mszy Świętych z warszawskiego kościoła. Pierwszy przekaz radiowy został wyemitowany 21 września 1980 roku. Trafił nie tylko do Polaków, ale także do innych narodowości zniewolonych komunizmem. Bardzo szybko transmisja radiowa stała się „gigantyczną parafią” ludzi chorych, więźniów i tych, którzy nie mogli wyjść z domu. Po upadku komunizmu w tematyce homilii nastąpiła aktualizacja uwzględniająca problemy społeczne. Transmisje radiowe Mszy Świętych są jedną z okazji do głoszenia Dobrej Nowiny ludziom, którzy z różnych przyczyn nie przyjdą do kościoła.

W kolejnym wykładzie na temat *Dobra Nowina w filmie* zostały przedstawione pozytywne i negatywne aspekty korzystania z medium filmu w procesie przepowiadania Słowa. Ksiądz dr hab. Marek Lis, prof. UO, wprowadzając do tematu wystąpienia, stwierdził, że współcześnie następuje bardzo poważny skok technologiczny. Film nie jest już jednoznacznie kojarzony z kinem i kosztowną dystrybucją. Coraz więcej produkcji powstaje z wykorzystaniem Internetu (np. Youtube i Netflix). W Polsce do 1989 roku filmy o tematyce religijnej były wyparte z oficjalnej dystrybucji. Księża przemycali je z krajów zachodniej Europy i wyświetlali w kościołach i salkach parafialnych. Poza transmisjami pielgrzymek papieskich nie produkowano filmów o tematyce religijnej. Nawet po upadku komunizmu i zniesieniu cenzury twórcy uważali, że tematyka religijna nie zainteresuje widzów. Zmiana podejścia nastąpiła w 2004 roku po emisji *Pasji* Mela Gibsona. Odkryto, że film o tematyce religijnej ma potencjał. W 2005 roku w Polsce nastąpiło niezwykle wydarzenie. Film telewizyjny pt. *Karol – Człowiek, który został papieżem* zawitał na ekrany kin i okazał się hitem. Film o tematyce chrześcijańskiej cieszy się nieustannie zainteresowaniem. Problemem

jest ukazywanie Jezusa i tematyki religijnej w oderwaniu od Pisma Świętego. Innym problemem jest wprowadzanie do przekazu starych herezji, jak np.: patrypasjonizm, ujawniony w filmie pt. *Chata*. Kończąc swoje wystąpienie, ks. Marek Lis stwierdził, że kino i film nie zastąpią kaznodziejów we wprowadzaniu ludzi w świat duchowości.

Ksiądz dr Bartłomiej Kuźnik przedstawił temat *Telewizja KTO jako narzędzie ewangelizacji i formacji*. Na początku omówił historię francuskiej telewizji katolickiej założonej przed 25 laty z inicjatywy kard. Jean-Marie Lustigera. Początkowo transmitowała uroczystości związane z Wielkim Jubileuszem 2000 roku oraz umiarkowanie i pogrzeb papieża św. Jana Pawła II w 2005 roku. Nadawano wtedy 24 godziny na dobę. Obecnie KTO nadaje programy o tematyce religijnej i społecznej oraz transmituje wzorcowo przygotowane liturgie. Poważnym problemem telewizji jest ciągłe balansowanie na skraju bankructwa. Mimo dość znacznego zasięgu – KTO jest obecna w krajach frankofońskich oraz na platformach internetowych – ma problemy z finansowym utrzymaniem się. W związku z finansowymi problemami telewizji ks. Kuźnik postawił pytanie retoryczne o sens utrzymywania stacji katolickiej w zlaicyzowanym społeczeństwie francuskim? Odpowiadając na to pytanie, sparafrazował słowa ks. bp. Edwarda Dajczaka – że działalność telewizji jest wysiewem ziarna. Jedynym ziarnem, które nie wyda owocu, jest to, które nie zostało posiane. Telewizja zasiewa „ziarno Słowa Bożego” przez transmisje liturgii i pielgrzymek. Ponadto nadaje programy takie jak: „Życie w diecezjach” oraz „Przypowieści proboszcza wiejskiego”, przybliżając Francuzom rzeczywistość Kościoła katolickiego.

Podczas dyskusji po zakończeniu wykładów uczestnicy pochylili się nad problematyką definicji homilii – czy można mówić o homilii internetowej lub radiowej? Czy można mówić o funkcji uświęcającej podczas transmisji w telewizji, radiu czy Internecie? Uczestnicy konferencji dostrzegli potrzebę przededefiniowania sposobów przeprowadzania. Poruszono również kwestię ukazywania Boga w filmie.

W kolejnej sesji pierwszy zabrał głos ks. mgr lic. Artur Hałucha, przedstawiając temat: *Wykorzystanie mediów w przepowiadaniu do osób z deficytem słuchu w Polsce*. Omówił problematykę duszpasterstwa osób głuchych i niedosłyszących. Jednym z poważniejszych wyzwań jest używanie języka migowego. Zwrócił uwagę słuchaczy, że język gestów nie jest jednorodny. Głusi nie chcą języka utworzonego przez słyszących. Słyszący nie mogą zrozumieć migania głuchych. To powodowało w przeszłości deprecjonowanie osób niesłyszących. W celu przeciwdziałania wykluczaniu osób głuchych i niedosłyszących Episkopat zalecił, by szkolić księży w języku migowym i tworzyć duszpasterstwa osób z dysfunkcją słuchu. Można roztropnie korzystać z multimediów w czasie liturgii. Mówca podkreślił, że należy dołożyć starań, by homilia była dobrze przygotowana w języku migowym.

Kolejny referat pt. *Dobra Nowina w krótkich filmach internetowych dla dzieci. Na przykładzie ewangelizacyjnego projektu teatru pacynek pt.: „Kubuś i Tereska”* przedstawił ks. dr Sebastian Wiśniewski. Omówił projekt krótkich filmików internetowych przygotowanych pod jego kierunkiem, przez alumnów Seminarium Ojców Oblatów. Odbiorcami treści miały być dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Filmy internetowe miały zachęcić najmłodszych do przyścia do kościoła.

Nazwy bohaterów odnoszą się do świętych patronów parafii i misji św. W każdym odcinku przekazywały rymowanki o treściach związanych ze słowem Bożym łatwe do zapamiętania dla dzieci. Projekt został zrealizowany w latach od 2015 do 2017 roku. Sukces w postaci liczby wyświetleń został osiągnięty dzięki prostocie przekazu ważnych tematów.

Siostra mgr lic. Mariola Michalak omówiła temat *Multimedia w ewangelizacyjnej posłudze benedyktynek misjonarek*. Po krótkim wprowadzeniu historycznym przedstawiła kwestię stosunku Kościoła do mass mediów oraz działalność Zgromadzenia Benedyktynek Misjonarek na polu multimedialnym. W dalszej części zaprezentowała kształtowanie się działalności multimedialnej od powstania – początkowo skromnej – strony internetowej po produkcję filmów o treści ewangelizacyjnej i powołaniowej. W pracy ewangelizacyjnej siostry nie boją się sięgać po najnowsze możliwości dotarcia do masowego odbiorcy internetowego. Na zakończenie pokazała przykładowe filmy zrealizowane przez siostry benedyktyнки.

«*The Life worth living*» ks. abpa Sheena, był kolejnym tematem, który przedstawił ks. mgr Tomasz Wieczorek. W swoim wystąpieniu ukazał krótko życiorys abp. Sheena: był katechetą, biskupem i showmanem programu: *The Life worth living*. Następnie prelegent nakreślił kulisy powstania programu. Początkowo miał być międzyreligijny – czyli prowadzony przez przedstawicieli różnych religii. Okazało się jednak, że widzowie chcieli tylko abp. Sheena. Program był emitowany „na żywo”. Ze względów technicznych program był nagrywany na scenie teatru w scenerii wnętrza plebanii. Arcybiskup Sheen był zawsze ubrany w pełny strój biskupi. Twierdził, że czyni to z szacunku do widzów. Do 30-minutowego programu przygotowywał się 30 godzin. Był prawdziwym aktorem. Miał czytelne gesty, klarowną wymowę i utrzymywał kontakt wzrokowy z widzami. Przestrzegał zasad wypowiedzi, którymi są: szczerść, jasność i elastyczność. Poza programem prowadził korespondencję z widzami. Przez pierwsze dziewięć miesięcy emisji programu otrzymał 900 tysięcy listów. Na antenie poruszał różnorakie tematy, takie jak: psychologia, komunizm, seksualność, teologia. Owocem jego wystąpień było wiele nawróceń. Za działalność medialną został laureatem nagrody Emmy, jak dotąd jest jedynym duchownym laureatem tej nagrody.

Ostatnią sesję rozpoczął gość Sympozjum – ks. dr Phillipe De Rycke, który przedstawił wykład: *Book publishing, evangelisation and recent Church history in The Netherlands*. Omówił w nim sytuację Kościoła w pluralistycznej Holandii na przykładzie działalności wydawnictw katolickich. Od czasów II wojny światowej i bardziej po wojnie zaczęło się tworzyć nowe społeczeństwo kreowane przez rozwijające się media. Doszedł do tego kryzys w samym Kościele holenderskim. Po Soborze nastąpiła liberalizacja społeczeństwa, a „nowa teologia” zachwiała wiarą w Holandii. Kościół wydał się na pastwę mód społecznych. Zaczęto tłumaczyć problemy teologiczne za pomocą psychologii i socjologii. Zacierały się moralne i wyznaniowe różnice w społeczeństwie. W tej atmosferze musiały działać katolickie wydawnictwa. Czytelnicтво publikacji religijnych systematycznie spadało. Zamykano katolickie wydawnictwa i redakcje gazet. Podczas spotkania prelegenta z ks. prof. Henrykiem Sławińskim

w Krakowie powstała inicjatywa powołania oficyny „Betsaida” dla celów rozwoju katolickiego czytelnictwa w Holandii. Wydawnictwu towarzyszy program działania, który w ramach nowej ewangelizacji angażuje ludzi świeckich. Mimo niezrozumienia ze strony niektórych hierarchów, wydawnictwo „Bestaida” wydaje multimedia, dokumenty papieskie i książki oraz materiały pobożnościowe.

Kolejny prelegent ks. dr Łukasz Krauze przedstawił wykład: *«Word on Fire» jako przykład przekazu Ewangelii w świecie nowych mediów*. Zaprezentował postać charmatycznego ewangelizatora, biskupa pomocniczego Los Angeles Roberta Barroa. Przygotowane przez niego filmy zostały wyświetlone 45 mln razy, a jego wpisy w mediach społecznościowych cieszą się wielką popularnością. Ma swobodny styl – jest nazywany wyluzowanym intelektualistą. Należy podkreślić jego wierność nauczaniu Kościoła. W celu ewangelizacji bp Barron powołał do życia ruch i instytut „Word on Fire”, proponujący inicjatywy ewangelizacyjne, takie jak np.: filmy z cyklu „Catholicism”. Instytut wydaje również książki i materiały duszpasterskie. Duchowość ruchu „Word on Fire” można określić w następujących punktach: (1) chrystocentryzm, (2) ewangelizacja kultury, (3) nowe media, (4) zakorzenienie w Ciele Chrystusa, (5) ortodoksja, (6) liturgia, (7) dzieła ewangelizacyjne. Instytut „Word on Fire” jest przykładem wykorzystania mass mediów do przepowiadania Ewangelii.

Ksiądz dr Arkadiusz Cygański przedstawił wykład: *Od interakcji wirtualnej w e-społeczności do formacji realnej we wspólnocie eklezjalnej. Możliwości i zagrożenia w głoszeniu Ewangelii przez media społecznościowe dla budowania Kościoła*. Omówił problematykę istnienia i funkcjonowania tzw. e-społeczności – grupy ludzi skoncentrowanej wokół idei w przestrzeni wirtualnej bez interakcji osobowej. W klasycznym ujęciu teorii komunikacji pomiędzy przepowiadającym a słuchaczem istnieje zależność i interakcja. W świecie mediów cyfrowych również może zaistnieć interakcja w postaci np.: lajków, komentarzy i postów. Kościół ma prawo zaistnieć w sieci dla wymiany myśli i głoszenia Słowa. Ksiądz Cygański zauważył, że oprócz pozytywnych aspektów istnienia przepowiadania w świecie cyfrowym są również pewne zagrożenia. Najpoważniejszym z nich jest formułowanie prawd wiary zbyt prostym językiem. Innym problemem jest nowinkarstwo, czyli subiektywizm w podejściu do Ewangelii. Głoszący powinni mieć świadomość, do kogo się zwracają. Prelegent podkreślił, że „cyberduszpasterstwo” ma być tylko przedłużeniem duszpasterstwa i przepowiadania w tradycyjnym znaczeniu; ma zapraszać internautów do włączenia się w życie wspólnoty wierzących.

Kolejny temat *Kaznodzieja, coach czy influencer? Kogo preferuje współczesny odbiorca medialny?* został zaprezentowany przez ks. dr. hab. Witolda Ostafińskiego, który przedstawił wyzwania stojące przed Kościołem w erze Internetu. Człowiek medialny staje się sterowny – kieruje się tym, co znajdzie w „necie”, i tym żyje. Młodzież często spędza większość czasu w sieci. „Influencerzy” stają się wyroczniami i dają „przepisy na życie”. Bardziej wymagający internauci słuchają „coachów” umożliwiających spersonalizowany kontakt. Jak w tym świecie może odnaleźć się kaznodzieja? Czy ewangelizator może stać się influencerem? Może coaching będzie lepszym modelem interakcji z widzem/słuchaczem? Według prelegenta należy podjąć wyzwanie,

ponieważ ludzie młodzi stwierdzają, że Kościół ma słaby marketing. Należy przemyśleć podejście do nowych mediów. Trzeba korzystać z wszelkich form komunikacji, aby dotrzeć do współczesnego człowieka.

W części przeznaczony na pytania i sugestie uczestnicy zastanawiali się nad możliwością zastosowania nowych form komunikacji w przepowiadaniu. W toku dyskusji doszli do wniosku, że należy wykorzystywać zdobycze techniki w dziedzinie komunikacji, nie zaniedbując tradycyjnego przepowiadania słowa Bożego.

Symposium Homiletów Polskich było okazją do poznania duchowego i kulturowego dziedzictwa Kodnia i Okolic. W poniedziałek w czasie poobiednim jego uczestnicy odwiedzili monaster prawosławny pw. św. Onufrego w Jabłecznej i synagogę we Włodawie. Tego samego dnia w godzinach wieczornych odbyło się Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia Homiletów Polskich. W trakcie obrad odniesiono się pozytywnie do propozycji przewodniczącego Pastoralistów dotyczącej zwołania Kongresu Pastoralnego.

Marcin Dera
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II Kraków

Henryk Sławiński
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II Kraków